

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2022-23
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΣΕΚ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (Β΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Γ001

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ (20) ΣΕΛΙΔΕΣ

Καταναλωτισμός και σύγχρονη οικονομική κρίση

Το μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας μας που βασίζονταν τις τελευταίες δεκαετίες και μέχρι πρότινος κατεξοχήν στην κατανάλωση βρίσκεται πλέον σε οριακό σημείο. Ο αλόγιστος δανεισμός και η συνακόλουθη υπερχρέωση των νοικοκυριών δεν μπορεί βεβαίως να συνεχιστούν στο εκρηκτικό πλαίσιο που έχει διαμορφώσει η παγκόσμια οικονομική κρίση. Τι ακριβώς θ' αλλάξει σε βάθος χρόνου δεν μπορεί κανείς να προβλέψει με σιγουριά. [...] Ένα πολύτιμο βοήθημα για τον σχετικό προβληματισμό είναι το κοινωνιολογικό δοκίμιο του Ζίγκμουντ Μπάουμαν, ενός από τους σημαντικότερους σύγχρονους στοχαστές.

Φαντάζει ίσως παράξενο, αλλά στις πρώτες σελίδες του βιβλίου του ο συγγραφέας καταπιάνεται με τους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook. Ο λόγος είναι ότι θέλει να καταδείξει πως στην καταναλωτική κοινωνία, οι άνθρωποι δεν καταναλώνουν απλώς εμπορεύματα, μετατρέπουν οι ίδιοι τον εαυτό τους σε εμπόρευμα το οποίο προωθούν και διαφημίζουν, όπως οι πλαστές ηθοποιήτριες τους. Είναι λοιπόν αυτή η σχέση που εισχωρεί στις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις και τις αλλοτριώνει. Με τα λόγια του Μπάουμαν, «η κομβική, η αποφασιστική ίσως σκοπιμότητα της κατανάλωσης στην κοινωνία των καταναλωτών (έστω κι αν σπανίως διατυμπανίζεται και ακόμη σπανιότερα συζητείται δημοσίως) δεν είναι η ικανοποίηση αναγκών, επιθυμιών και λαχτάρων, αλλά η εμπορευματοποίηση ή επανεμπορευματοποίηση του καταναλωτή: η μετατροπή του σε ευπώλητο εμπόρευμα».

Αυτό το οποίο ενοχοποιείται εδώ δεν είναι η κατανάλωση γενικώς και αορίστως, αλλά ο καταναλωτισμός, δηλαδή εκείνος ο τύπος κοινωνικής ρύθμισης που προκύπτει όταν η κατανάλωση αναλαμβάνει τον κομβικό ρόλο που διαδραμάτιζε η εργασία στην κοινωνία των παραγωγών. Η τελευταία επεδίωκε πρώτα απ' όλα την ασφάλεια και βασίζονταν στην επιθυμία για ένα αξιόπιστο, τακτοποιημένο και σταθερό περιβάλλον. Στην κοινωνία των καταναλωτών, η ικανοποίηση βρίσκεται αντιστρόφως στην άμεση απόλαυση των ηδονών. Ο σχεδιασμός, η επένδυση, η αποθήκευση δεν έχουν καμία θέση σε αυτήν, απορρίπτονται εξ αρχής ως στοιχεία οπισθοδρομικά. Τον τόνο δίνουν οι διαρκώς διογκούμενες, εντεινόμενες αλλά και μεταβαλλόμενες επιθυμίες.

Για τον Μπάουμαν, όπως είναι φανερό, η κουλτούρα του καταναλωτισμού είναι απορριπτέα, εφόσον συγκρούεται με συλλογικές αξίες, όπως η συνεργασία και η αλληλεγγύη, καλλιεργώντας αντίθετα τον κτητικό εγωισμό, την αδιαφορία για τον άλλον και ιδιαίτερα για τους αδύναμους, δηλαδή για όσους δεν διαθέτουν παχύ πορτοφόλι και οι οποίοι «φορτώνονται» την κοινωνική τους περιθωριοποίηση ως, τάχατες, ατομική αποτυχία.

Ο συγγραφέας υποστηρίζει εντέλει ότι το πρόβλημα είναι σε μεγάλο βαθμό πολιτικό κι επομένως επιδέχεται πολιτικής διευθέτησης. Στη θέση μιας αχόρταγης αγοράς η οποία τείνει να επεκταθεί σε όλες τις όψεις του βίου και να εγκαθιδρύσει σχέσεις μοναχικότητας κι ανταγωνισμού, προκρίνει την επαναφορά ενός ισχυρού κοινωνικού κράτους στο πρότυπο των σκανδιναβικών κρατών. Αυτή η προοπτική δεν στερεί δικαιώματα κι ελευθερίες, ούτε συγκρούεται με την ανάπτυξη και την ευημερία, αλλά εγκαθιδρύει σχέσεις κοινωνικής εμπιστοσύνης και συνοχής, σχέσεις που δεν προσβάλλονται εύκολα από τη ρευστότητα, την αβεβαιότητα και την ανασφάλεια. Ίσως η οικονομική κρίση μάς ταρακουνήσει και μάς

κάνει να βγούμε από τον καταναλωτικό μας λήθαργο και τη φούσκα της life style ευδαιμονίας. Είμαστε έτοιμοι;

(απόσπασμα – διασκευή)

Σωτήρης Βανδώρος, «Εγώ ένα εμπόρευμα», περιοδικό *Bookpress*, 26 Σεπτεμβρίου 2010
<https://bookpress.gr/stiles/dimosia-sizitisi/3795-2013-12-25-16-39-11>

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να γράψετε περίληψη του πιο πάνω κειμένου, έκτασης 120–140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευθεί σε εφημερίδα της πόλης σας.

(μονάδες 8)

Μονάδες περιεχομένου: (6 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

(0,5 μονάδα)

[Συγγραφέας: Σωτήρης Βανδώρος], [κειμενικό είδος: άρθρο], [τίτλος: «Καταναλωτισμός και σύγχρονη οικονομική κρίση» / «Εγώ ένα εμπόρευμα»], [Θέμα: Ο καταναλωτισμός στη σύγχρονη οικονομική και κοινωνική συνθήκη], [τόπος δημοσίευσης: περιοδικό *Bookpress*], [ημερομηνία: 26 Σεπτεμβρίου 2010]

Σημείωση:

Δίνεται **0,5 μονάδα για δύο σημεία** αναφοράς στο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Ενδεικτικά σημεία:

1^η παράγραφος:

- Το έως πρόσφατα κυρίαρχο οικονομικό μοντέλο της υπέρμετρης κατανάλωσης και του υπερβολικού δανεισμού έχει πλέον χρεοκοπήσει.
- Η οικονομική κρίση αλλάζει ριζικά τα δεδομένα.
- Αναφορά σε σχετικό δοκίμιο του Ζίγκμουντ Μπάουμαν, με τον συγγραφέα να παραθέτει και να σχολιάζει τον προβληματισμό του κοινωνιολόγου/στοχαστή για την κατάλληλη μελλοντική πορεία.

(1,5 μονάδα)

2^η παράγραφος:

- Ο καταναλωτισμός μετατρέπεται τον σύγχρονο άνθρωπο σε εμπόρευμα, οδηγώντας στην αλλοτρίωση των διαπροσωπικών σχέσεων.

(1 μονάδα)

3^η παράγραφος:

- Στο παρελθόν την εξασφάλιση βασικών αγαθών εγγυόνταν η εργασία, η σταθερότητα και ο σωστός προγραμματισμός.
- Σήμερα ο καταναλωτισμός έχει καταντήσει μια ακόρεστη δίψα για άμεση ικανοποίηση ολοένα και περισσότερων επιθυμιών.

(1 μονάδα)

4^η παράγραφος:

- Ο καταναλωτισμός έρχεται σε σύγκρουση με την αλληλεγγύη και τη συνεργασία, εντείνοντας τον εγωκεντρισμό και την αδιαφορία για τον συνάνθρωπο, ιδιαίτερα τον λιγότερο «πετυχημένο». **(1 μονάδα)**

5^η παράγραφος:

- Το πρόβλημα είναι πολιτικό και η λύση του βρίσκεται στην επιστροφή σε ένα μοντέλο κράτους, το οποίο να ενδυναμώνει την κοινωνική συνοχή. **(1 μονάδα)**

Μονάδες Δομής – Έκφρασης: 2 μονάδες

Χρήση συνδετικών λέξεων – αλληλουχία – συλλογιστική του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή **μηδέν (0) μονάδες**.

- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση – σύνταξη.
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): Αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Πέραν των 200 λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου στη δεύτερη (2^η) παράγραφο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ (2 μονάδες)	ΜΕΣΟ ΠΕΙΘΟΥΣ (1 μονάδα)	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ (1 μονάδα)
Επίκληση στην αυθεντία	Τα λόγια μιας προσωπικότητας (εδώ του Ζ. Μπάουμαν) Αναφορά στο βιβλίο μιας προσωπικότητας (εδώ του Ζ. Μπάουμαν)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ «η κομβική, η αποφασιστική ίσως σκοπιμότητα της κατανάλωσης [...] η μετατροπή του σε ευπώλητο εμπόρευμα» ➤ «Φαντάζει ίσως παράξενο, αλλά στις πρώτες σελίδες του βιβλίου του ο συγγραφέας καταπιάνεται με τους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook.»
Επίκληση στη λογική	α) Επιχείρημα: - προτάσεις κρίσεως	<ul style="list-style-type: none"> ➤ «Ο λόγος είναι ότι θέλει να καταδείξει πως στην καταναλωτική κοινωνία, οι άνθρωποι δεν καταναλώνουν

	β) Τεκμήρια: -παραδείγματα / εμπειρικά δεδομένα / εμπειρική αλήθεια	<p>απλώς εμπορεύματα, μετατρέπουν οι ίδιοι τον εαυτό τους σε εμπόρευμα το οποίο προωθούν και διαφημίζουν, όπως οι πλασιέ την πραμάτεια τους.»</p> <p>➤ «Είναι λοιπόν αυτή η σχέση που εισχωρεί στις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις και τις αλλοτριώνει.»</p> <p>➤ «Φαντάζει ίσως παράξενο, αλλά στις πρώτες σελίδες του βιβλίου του ο συγγραφέας καταπιάνεται με τους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook.»</p> <p>➤ «όπως οι πλασιέ την πραμάτεια τους»</p>
Επίκληση στο ήθος του δέκτη	Λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός	<p>➤ «μετατρέπουν οι ίδιοι τον εαυτό τους σε εμπόρευμα το οποίο προωθούν και διαφημίζουν»</p>

A.I.3. Να αναφέρετε ποια είναι η λύση που προτείνεται από τον Ζίγκμουντ Μπάουμαν για την πολιτική διευθέτηση του προβλήματος του καταναλωτισμού. Να αναφέρετε **δύο (2)** πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης διευθέτησης. **(μονάδες 4)**

Ενδεικτική απάντηση:

- Λύση: προκρίνει την επαναφορά ενός ισχυρού κοινωνικού κράτους στο πρότυπο των σκανδιναβικών κρατών. **(μονάδα 1)**
- Πλεονεκτήματα:
- διασφαλίζει δικαιώματα και ελευθερίες
  - δεν έρχεται σε σύγκρουση με την ανάπτυξη και την ευημερία
  - εγκαθιδρύει σχέσεις κοινωνικής εμπιστοσύνης και συνοχής, σχέσεις που δεν προσβάλλονται εύκολα από τη ρευστότητα, την αβεβαιότητα και την ανασφάλεια
- (2 σημεία x 1,5 μονάδα= 3 μονάδες)**

A.I.4. Να εντοπίσετε **ένα (1) παράδειγμα** χρήσης της μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας στην τέταρτη (4^η) παράγραφο και να εξηγήσετε τον ρόλο της, με βάση το νόημα του κειμένου, κάνοντας αναφορά σε **δύο (2)** στοιχεία.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

- η **κουλτούρα** του καταναλωτισμού **συγκρούεται** με συλλογικές αξίες, **καλλιεργώντας...**
- για όσους δεν διαθέτουν **παχύ** πορτοφόλι
- οι οποίοι **«φορτώνονται»** την κοινωνική τους περιθωριοποίηση

(1 μονάδα)

Επεξήγηση:

Η μεταφορική / συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας στοχεύει:

- να τέρψει και να συγκινήσει τον δέκτη, κάνοντας επίκληση στο συναίσθημα
- να προσδώσει πρωτοτυπία, ζωντάνια και παραστατικότητα στο κείμενο
- να προκαλέσει το ενδιαφέρον του δέκτη και να τον ευαισθητοποιήσει
- να προσδώσει ειρωνεία στο ύφος
- να προσδώσει λογοτεχνική χροιά στο ύφος του κειμένου

(2 σημεία × 1 μονάδα = 2 μονάδες)

Σημείωση: να συνδεθεί η απάντηση με το περιεχόμενο του κειμένου. Να δίνονται οι μισές μονάδες σε περίπτωση που δεν γίνεται η σύνδεση με το περιεχόμενο.

A.I.5. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο ανάπτυξης της τρίτης (3^{ης}) παραγράφου, να τον εξηγήσετε και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

- ορισμός. **Εξήγηση:** Ο συντάκτης του κειμένου ορίζει τον καταναλωτισμό. **Τεκμηρίωση:** «ο καταναλωτισμός, δηλαδή εκείνος ο τύπος κοινωνικής ρύθμισης που προκύπτει όταν η κατανάλωση αναλαμβάνει τον κομβικό ρόλο που διαδραμάτιζε η εργασία στην κοινωνία των παραγωγών».
- σύγκριση-αντίθεση. **Εξήγηση:** η αντίθεση μεταξύ καταναλωτισμού και εργασίας. **Τεκμηρίωση:** «η τελευταία επεδίωκε πρώτα απ' όλα την ασφάλεια και βασιζόταν στην επιθυμία για ένα αξιόπιστο, τακτοποιημένο και σταθερό περιβάλλον. Στην κοινωνία των καταναλωτών, η ικανοποίηση βρίσκεται αντιστρόφως στην άμεση απόλαυση των ηδονών. Ο σχεδιασμός, η επένδυση, η αποθήκευση δεν έχουν καμία θέση σε αυτήν, απορρίπτονται εξ αρχής ως στοιχεία οπισθοδρομικά. Τον τόνο δίνουν οι διαρκώς διογκούμενες, εντεινόμενες αλλά και μεταβαλλόμενες επιθυμίες».

Τρόπος ανάπτυξης: 1,5 μονάδα

Εξήγηση: 1 μονάδα
Τεκμηρίωση: 0,5 μονάδα

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους, διατηρώντας τον γραμματικό τους τύπο και το νόημα της φράσης:

α. Το μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας μας που βασίζόταν τις τελευταίες δεκαετίες [...]

β. [...] επιθυμία για ένα αξιόπιστο, τακτοποιημένο και σταθερό περιβάλλον

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

βασίζόταν: στηριζόταν, θεμελιωνόταν, εδραζόταν

σταθερό: αμετάβλητο, στέρεο, αναλλοίωτο, μόνιμο, σίγουρο, βέβαιο, ευσταθές
(2 × 2 μονάδες = 4 μονάδες)

Σημείωση:

Για ορθογραφικό/-ά λάθος/-η σε κάθε λέξη αφαιρείται 0,5 μονάδα.

Για λανθασμένη χρήση γραμματικού τύπου αφαιρείται 0,5 μονάδα.

Και για τα δύο λάθη αφαιρείται 1 μονάδα.

A.I.7.

α) Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και

β) να σχηματίσετε **μία (1)** νέα λέξη, απλή ή σύνθετη, από το β' συνθετικό της κάθε μίας:

- προβλέπει
- συνοχή

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Λέξη	Συνθετικά (0,5 × 4 = 2 μονάδες)	Νέα λέξη (1 × 2 = 2 μονάδες)
Προβλέπει	προ + βλέπω	επιβλέπω, επίβλεψη παραβλέπω, παράβλεψη, προσβλέπω, αποβλέπω βλέψη, προβλεπτικός, προβλεπτικότητα, προβλέψιμος, βλέμμα...
Συνοχή	συν + έχω	απέχω, αποχή, προέχω, προσέχω, προσοχή, περιέχω, περιοχή, περιεχόμενο, εξέχω, εξοχικό, εξοχή, νουνεχής,

		δικαιούχος, εχέμυθος, συνταξιούχος, ...
--	--	--

Σημείωση:

Για ορθογραφικό/-ά λάθος/-η σε κάθε σύνθετη λέξη αφαιρείται 0,25 της μονάδας

Για ορθογραφικό/-ά λάθος/-η σε κάθε παράγωγη λέξη αφαιρείται 0,5 μονάδα

Σε περίπτωση που τα ρήματα δεν αναγραφούν στο πρώτο πρόσωπο να αφαιρείται 0,25 της μονάδας.

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Το μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας μας που βασιζόταν τις τελευταίες δεκαετίες και μέχρι πρότινος κατεξοχήν στην κατανάλωση βρίσκεται πλέον σε οριακό σημείο. Ο αλόγιστος δανεισμός και η συνακόλουθη υπερχρέωση των νοικοκυριών δεν μπορεί βεβαίως να συνεχιστούν στο εκρηκτικό πλαίσιο που έχει διαμορφώσει η παγκόσμια οικονομική κρίση.»

Σε άρθρο σας που θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε **συνολικά** σε **δύο (2)** συνέπειες του καταναλωτισμού τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία στη σύγχρονη οικονομική συγκυρία και, ακολούθως, να εισηγηθείτε **τρεις (3)** προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτής της υπέρμετρης κατανάλωσης.

(Έκταση: 400 - 450 λέξεις)

Σημείωση: ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΙ ΤΙΤΛΟΣ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ. Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

- Πρόλογος: **1,5 μονάδα**
- Κύριο Μέρος: **9 μονάδες**
- Επίλογος: **1,5 μονάδα**

Πρόλογος

Καθορισμός του θέματος του άρθρου:

- Η χρεοκοπία του καταναλωτικού μοντέλου στον σύγχρονο δυτικό κόσμο και στην Κύπρο είναι πλέον περισσότερο από εμφανής.
- Η οικονομική κρίση που σάρωσε την Ευρώπη (και ιδίως τον ευρωπαϊκό νότο) την τελευταία δεκαπενταετία έδειξε τα όρια του σύγχρονου μοντέλου παραγωγής και κατανάλωσης.

- Ο υπερδανεισμός των κρατών και η υπερχρέωση των νοικοκυριών υπονομεύουν τις συλλογικές και ατομικές προοπτικές της ανάπτυξης και της ευημερίας, προκαλώντας πληθώρα προβλημάτων για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές.

Ή άλλος συναφής πρόλογος

(1,5 μονάδα)

Κύριο Μέρος:

Πρώτο ζητούμενο: δύο συνέπειες του καταναλωτισμού στη σύγχρονη οικονομική συγκυρία

Για το άτομο:

- Γίνεται υποχείριο των υλικών αγαθών, αλλοτριώνεται και εξαρτάται από αυτά με συνέπεια να γίνεται ηθικά και πνευματικά ανελεύθερο.
- Παγιδεύεται σε ένα αέναο κυνήγι κάλυψης ψευδοαναγκών, με αποτέλεσμα να απομακρύνεται από τις πραγματικές του ανάγκες και να μην τις ιεραρχεί σωστά.
- Οδηγείται στην υπερχρέωση και στην οικονομική δυσπραγία. Το πρόβλημα οξύνεται ιδιαίτερα στις μέρες μας, που η οικονομική συγκυρία δεν είναι ευνοϊκή για τους περισσότερους ανθρώπους (μειωμένοι μισθοί, ανεργία)
- Βυθισμένο στον υλικό ευδαιμονισμό, επιδιώκει συνεχώς την απόκτηση υλικών αγαθών, υπερεργάζεται, περιορίζει τον ελεύθερο χρόνο του, απομακρύνεται από τη χαρά των συναναστροφών, δεν αφήνει περιθώρια για διαπροσωπικές σχέσεις.
- Αναζητώντας την ευτυχία στην υλική ευδαιμονία, γεμίζει άγχος και κυριαρχείται από το αίσθημα του ανικανοποίητου.
- Αλλοτριωμένο από τον υλιστικό τρόπο ζωής, αδιαφορεί για την καλλιέργεια του πνεύματος και της ψυχής.
- Αλλοτριώνεται η σχέση του με την εργασία, η οποία και υποβιβάζεται στο επίπεδο της απλής κάλυψης (συχνά δευτερογενών) αναγκών, με αποτέλεσμα να χάνεται η χαρά της δημιουργίας και το πραγματικό δέσιμο με το αντικείμενο εργασίας.
- Στο κυνήγι του πλουτισμού, κάμπτονται οι όποιες ηθικές αντιστάσεις του, ιδιαίτερα στον ανταγωνιστικό χώρο της ελεύθερης αγοράς. Γίνεται το ίδιο ανταγωνιστικό, σκληραίνει η στάση του, κυριαρχεί ο ατομικισμός, απουσιάζει η αλληλεγγύη και η συμπόνια για τους άλλους.

Για την κοινωνία:

- Ο ατομικισμός και το μονόπλευρο ενδιαφέρον για υλικά αγαθά έχει ως συνέπεια την παραγνώριση της κοινωνικής και πολιτικής διάστασης του ανθρώπινου βίου. Το ενδιαφέρον και η συμμετοχή στα κοινά παραμελούνται.
- Βαθαίνουν οι κοινωνικές ανισότητες και διευρύνεται το χάσμα ανάμεσα στους οικονομικά ικανούς να αποκτήσουν καταναλωτικά αγαθά και στους οικονομικά ασθενέστερους που δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στα καταναλωτικά κελεύσματα ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, όπως η σημερινή.
- Οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων εκχυδαίζονται. Το «έχειν» και όχι το «είναι» χαρακτηρίζουν αξιολογικά τους ανθρώπους και καθορίζουν τις σχέσεις τους.
- Η καταναλωτική μανία έχει σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον. Η αύξηση της ζήτησης καταναλωτικών προϊόντων, οδηγεί αλυσιδωτά στην αύξηση ζήτησης

πρώτων υλών και καυσίμων. Προκύπτει, έτσι, μια άκρως εξοντωτική για το περιβάλλον υπερεκμετάλλευση που εξαντλεί τους φυσικούς του πόρους και εντείνει τη μόλυνσή του, υπομονεύοντας το επίπεδο ζωής.

- .....

(2 σημεία × 2,25 μονάδες = 4,5 μονάδες)

Θα πρέπει οι μαθητές να αναφέρουν από μια συνέπεια για το άτομο και για την κοινωνία.

Δεύτερο ζητούμενο: Τρεις τρόποι αντιμετώπισης αυτής της υπέρμετρης κατανάλωσης.

Ο σύγχρονος καταναλωτής οφείλει:

- να αντιμετωπίζει με κριτικό πνεύμα τα αποπροσανατολιστικά μηνύματα της εποχής (ΜΜΕ, Διαφήμιση, κοινωνικά δίκτυα), να διαχωρίζει τις χρήσιμες πληροφορίες από τις τεχνικές εντυπωσιασμού και να αμφισβητεί τα καταναλωτικά πρότυπα που του επιβάλλονται.
- να συμπεριφέρεται ως υπεύθυνος και συνειδητοποιημένος καταναλωτής και να αξιολογεί τη χρησιμότητα και την αναγκαιότητα ενός προϊόντος σύμφωνα με την ιεράρχηση των αναγκών του, διακρίνοντας τις πραγματικές από τις πλασματικές.
- να θέτει ως προτεραιότητα την ποιότητα ζωής και όχι την ποσότητα των υλικών αγαθών.
- να συνειδητοποιεί τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος και να ελέγχει την καταναλωτική του μανία, εφόσον γνώμονάς του θα πρέπει να είναι η αειφορία.
- να γνωρίζει και να διεκδικεί τα δικαιώματά του, συμμετέχοντας σε οργανώσεις καταναλωτών και αντιδρώντας σε φαινόμενα αισχροκέρδειας και παραπλανητικής διαφήμισης.

Η Ανθρωπιστική Παιδεία:

- βοηθά τον άνθρωπο να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα και να διαμορφώσει σωστή και υπεύθυνη καταναλωτική συνείδηση με ευρύτητα σκέψης, αυτόνομη βούληση, ενδυνάμωση της αυτοκυριαρχίας, ανάπτυξη εσωτερικών αντιστάσεων, επίγνωση των επιπτώσεων του καταναλωτισμού στην προσωπικότητα του ανθρώπου, αλλά και στην καταστροφή του περιβάλλοντος.
- Παράλληλα, συμβάλλει στην ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού μέσα από την καλλιέργεια των γραμμάτων και των τεχνών, ώστε να δημιουργηθούν ηθικά, αισθητικά και πνευματικά αντίβαρα στην επικράτηση του υλικού ευδαιμονισμού.
- Οι γονείς μέσα από το προσωπικό παράδειγμά τους, μπορούν να λειτουργούν ως ορθά και υγιή πρότυπα καταναλωτών / να προσφέρουν εναλλακτικούς τρόπους απασχόλησης κατά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών τους (αθλητισμός, χορός, θέατρο, μουσική κ.ά.) / να αναπτύξουν στα παιδιά, μέσω του διαλόγου και της ελεγχόμενης παρακολούθησης τηλεοπτικών και διαφημιστικών προγραμμάτων, τον προβληματισμό για τον προπαγανδιστικό ρόλο των διαφημίσεων.

- Η οικογένεια δύναται να παρέχει ισχυρές αρχές και αξίες ως αντίβαρο στο δέλεαρ του υπερκαταναλωτισμού / να καλλιεργεί την εγκράτεια και το μέτρο / να δίνει ορθή διαπαιδαγώγηση για την οριοθέτηση των αναγκών.
- Οι πνευματικοί άνθρωποι να αναδείξουν την αξία της πνευματικής ανάτασης / να καθοδηγούν προς ηθικούς προσανατολισμούς / να προκαλέσουν με τον λόγο τους τον προβληματισμό / να συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας νέας αντίληψης που θα διασφαλίζει την εσωτερική ισορροπία του ανθρώπου και θα στοχεύει στη δημιουργία μιας κοινωνίας με ανθρωπιστικά ιδεώδη και ανάλογους προσανατολισμούς.
- Τα ΜΜΕ και οι διαφημιστές να τηρούν τον Κώδικα Διαφημιστικής Δεοντολογίας / να διατηρούν υψηλό το αίσθημα της κοινωνικής ευθύνης, ώστε η διαφήμιση να μη φτάνει στα όρια της υπερβολής και της ασυδοσίας / να εξαλείψουν από τα διαφημιστικά μηνύματα τις ψευδείς εντυπώσεις, τις επικίνδυνες ανακρίβειες, τις παγίδες και τις πλάνες που εξαπατούν το καταναλωτικό κοινό / να σέβονται τη νοημοσύνη, την αισθητική και την αξιοπρέπειά του / να προβάλλουν υγιή και θετικά πρότυπα / να αναθεωρήσουν την τάση για προβολή συνεχώς υλιστικών προτύπων και να υιοθετήσουν περισσότερο ενημερωτικό ρόλο.
- Η Πολιτεία, ως έκφραση του οργανωμένου κοινωνικού συνόλου, να παρεμβαίνει ρυθμιστικά με νόμους που κατοχυρώνουν τα δικαιώματα του καταναλωτή (υγεία, ασφάλεια) / να ενθαρρύνει και να ενισχύει πρωτοβουλίες του Συνδέσμου Προστασίας Καταναλωτών / να διαμορφώσει αυστηρότερο θεσμικό πλαίσιο για τον έλεγχο των διαδικτυακών αγορών / να υιοθετήσει ένα οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης φιλικότερο προς το περιβάλλον («πράσινη οικονομία»).
- .....

(3 σημεία × 1,5 μονάδα = 4,5 μονάδες)

Επίλογος:

- Ανακεφαλαίωση περιεχομένου
- Συνειδητοποίηση της έντασης του προβλήματος με την κυριαρχία της καταναλωτικής μανίας σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο / ανάληψη ευθυνών για δραστηριοποίηση.
- Επαναπροσδιορισμός και ιεράρχηση εκ νέου αναγκών και προτεραιοτήτων, ώστε να αποφευχθεί ο περαιτέρω εγκλωβισμός στο αέναο κυνήγι της ευημερίας και της ευτυχίας αποκλειστικά με υλιστικούς και οικονομικούς όρους.

Ή άλλος συναφής επίλογος

(1,5 μονάδα)

Σημείωση: αν αναγραφεί λανθασμένος τίτλος να αφαιρεθεί 0,5 μονάδα

B. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) (2 μονάδες)
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα) (4 μονάδες)
- Δομή παραγράφων (2 μονάδες)
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους, διάρθρωση ιδεών (4 μονάδες)

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια – σύνταξη (4 μονάδες)
- Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου (4 μονάδες)
- Ύψος ανάλογο του κειμενικού είδους (άρθρο) (4 μονάδες)

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων.
- Για κάθε 5 ορθογραφικά / γραμματικά λάθη αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Απουσία τονισμού: αφαιρείται **1 μονάδα**

Σημείωση:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων: αφαίρεση 1 μονάδας για κάθε 100 λέξεις, πέραν των 600 (για έκταση μέχρι 600 λέξεις δεν αφαιρείται μονάδα).
2. Έκθεση που θα διαπιστωθεί ότι είναι εκτός θέματος, βαθμολογείται με **μηδέν (0)** σε όλα τα σημεία.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

B1.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κ.Π. Καβάφης, «Αλεξανδρινοί βασιλείς»

Μαζεύθηκαν οι Αλεξανδρινοί
να δουν της Κλεοπάτρας τα παιδιά,
τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια,
Αλέξανδρο και Πτολεμαίο, που πρώτη
φορά τα βγάζαν έξω στο Γυμνάσιο,
εκεί να τα κηρύξουν βασιλείς,
μες στη λαμπρή παράταξη των στρατιωτών.

Ο Αλέξανδρος – τον είπαν βασιλέα
της Αρμενίας, της Μηδίας, και των Πάρθων.
Ο Πτολεμαίος – τον είπαν βασιλέα
της Κιλικίας, της Συρίας, και της Φοινίκης.
Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά,
ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί,
στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους,
η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι αμεθύστων,
δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες
κορδέλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια.
Αυτόν τον είπαν πιότερο από τους μικρούς,

αυτόν τον είπαν Βασιλέα των Βασιλέων.

Οι Αλεξανδρινοί ένιωθαν βέβαια
που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά.

Αλλά η μέρα ήτανε ζεστή και ποιητική,
ο ουρανός ένα γαλάζιο ανοιχτό,
το Αλεξανδρινό Γυμνάσιον ένα
θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης,
των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη,
ο Καισαρίων όλο χάρις κι εμορφιά
(της Κλεοπάτρας υιός, αίμα των Λαγιδών)
κι οι Αλεξανδρινοί έτρεχαν πια στην εορτή,
κι ενθουσιάζονταν, κι επευφημούσαν
ελληνικά, κι αιγυπτιακά, και ποιοι εβραίικα,
γοητευμένοι με τ' ωραίο θέαμα –
μ' όλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά,
τι κούφια λόγια ήσανε αυτές οι βασιλείες.

Ερώτηση Β1

Αφού εντοπίσετε **τρία (3)** σημεία στα οποία δηλώνεται η παρουσία του Καισαρίωνα, να εξηγήσετε πώς αυτή λειτουργεί ειρωνικά και για ποιους λόγους ο Καισαρίωνας μπορεί να χαρακτηριστεί ως τραγικό πρόσωπο.

(μονάδες 12)

Ενδεικτική απάντηση:

Εντοπισμός / Σημεία παρουσίας Καισαρίωνα (3 × 1 μονάδα = 3 μονάδες)

- Πρόταξη του ονόματός του: «...τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια»
- Σκηνοθεσία / τιμητική θέση στην τελετή: «Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά»
- Λεπτομερής περιγραφή της πολυτελούς αμφίεσής του:
«ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί,
στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους,
η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι αμεθύστων,
δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες
κορδέλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια»
- Ιδιαίτερη επισήμανση της ανωτερότητάς του σε σχέση με τα μικρότερα αδέρφια του:
«Αυτόν τον είπαν πιότερο από τους μικρούς»
- Ο εξαιρετικός τίτλος / υπερβολή: «αυτόν τον είπαν Βασιλέα των Βασιλέων»

Η ομορφιά και χάρη του Καισαρίωνα, όπως και η λεπτομερής περιγραφή της αμφίεσής του, λειτουργούν **ειρωνικά αφού:**

- Αναδεικνύουν την αντίθεση /διάσταση ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι»
- Η περιγραφή της ενδυμασίας του εκπέμπει χάρη, ομορφιά και θηλυπρέπεια και όχι κύρος και εξουσία
- Ενέχει ειρωνεία για την κενότητα και τη ματαιοδοξία των θεαμάτων και των τίτλων, την επίδειξη του πλούτου, ενώ η πόλη βαδίζει στο τέλος μιας σημαντικής περιόδου.

Οι μαθητές/μαθήτριες έχουν τη δυνατότητα είτε να αναφερθούν σε τρία σημεία ξεχωριστά ανάλογα και με τα στοιχεία που έχουν προαναφέρει (3 x 2 μονάδες = 6 μονάδες), είτε να προσεγγίσουν και να αναπτύξουν πιο γενικά το θέμα της ειρωνείας δίνοντας επαρκώς τεκμηριωμένη απάντηση.

Τραγικότητα του προσώπου: (2 X 1,5 μονάδες)

- Ο τίτλος Βασιλέας των Βασιλέων παραπέμπει στον Χριστό και τα Πάθη του (προϊδεασμός)
- Τονίζοντας ιδιαίτερα την πολυτέλεια στην ενδυμασία του και τη χλιδή της θέσης στην οποία βρίσκεται, καθίσταται πολύ μεγαλύτερη η αντίθεση με τη μοίρα που τον περιμένει, μεγεθύνοντας και τα συναισθήματα των αναγνωστών, οι οποίοι γνωρίζουν τη δραματική εξέλιξη των γεγονότων. Σε τέσσερα χρόνια ο Καισαρίωνας θα εκτελεστεί από τον νικητή Οκταβιανό [τα μικρά αδέρφια του θα συρθούν με ταπεινωτικό τρόπο αιχμάλωτα στη Ρώμη, ενώ ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα ηττημένοι από τον Οκταβιανό θα αυτοκτονήσουν].
- Ο ποιητής, μέσα από την εστίαση στην αμφίεση και γενικότερα στην περίπτωση του Καισαρίωνα, θέλει να αναδείξει την ακούσια θυσία του εξαιτίας των μεγαλοϊδεατικών σχεδίων της Κλεοπάτρας και του Αντωνίου, σκηνοθετών της «τελετής των δωρεών» και μελλοντικών ηθικών αυτοργών της δολοφονίας του άτυχου νέου.

B2.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος, Αποχαιρετισμός (Απόσπασμα)

Κι έλεγα μέσα μου: δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς
στην τσέπη,
μήτε το ψωμί και το φιλί, – δε φτάνει.
Ο άνθρωπος είναι πιο τρανός απ' την καθημερινή την έγνοια του.

Κι έλεγα πάλι που ο άνθρωπος αρχίζει από την έγνοια του για
το ψωμί

Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του,
από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα,
απ' το ξεσκλάβωμα της πατρίδας, στο ξεσκλάβωμα του κόσμου,
ώσπου να νιώσει, μπαίνοντας ίσα τον ουρανό,
ν' αχνίζει το φεγγάρι στον κόρφο του,
ώσπου να κλάψει μια νύχτα από αγάπη για όλο τον κόσμο. Έτσι
άφησα

σ' ένα χαντάκι τ' αμάξι μου. Πήρα τ' όπλο. Κι ανέβηκα στο βουνό.

Έτσι βρέθηκα σε τούτη τη σπηλιά που το στόμιό της βλέπει ολόισα στον ήλιο – το στρογγυλό της στόμιο είναι ο ίδιος ο ήλιος που θα τον νιώσω πάλι δροσερό, καθώς θα με περνάνε, (όπως εκείνη τη νύχτα το φεγγάρι) – θα τον νιώσω δροσερό κωνσταντινάτο να μου δροσίζει το καμένο στήθος, κι έτσι λίγο-λίγο να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας. Γεια σας.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τεύκρος Ανθίας, «Ολοκαύτωμα στον Όλυμπο» (απόσπασμα)

(Του Γρηγόρη Αυξεντίου)

Λαμπάδα ανάβει το κορμί του στην κατακόμβη του βουνού μα πολεμά.

Φλόγες τυλίγουν την καρδιά του μα αυτή χτυπά κι όλο χτυπά με τον παλμό των αθανάτων.

Κι ήτανε κάποιο δειλινό – ώριμο δειλινό, καρπός του Απείρου που έπεφτε στα πόδια της Εσπέρας.

Κι ενώ ένας ήλιος έγερνε στη δύση του, αυτός ο ήλιος του λαού, της λεβεντιάς και της ανδρείας, έγερνε στην ανατολή αιώνιας δόξας.

[...]

Με φωτοστέφανο στα εβένινα μαλλιά του πλεγμένο με χρυσές αχτίδες από της Ιστορίας τον προβολέα.

Με μάτια που τρυπούσαν το σκοτάδι με τ' ακόντια του Λεωνίδα, σε νέες Θερμοπύλες.

Με μια καρδιά που χτυπώντας ανυπόταχτα με το ρυθμό της αιωνιότητας, τράνταζε το βουνό συθέμελα,

δονούσε την ατμόσφαιρα
με την ελληνική ιαχή:
«Ελευθερία ή θάνατος».

Κι άναβε σα λαμπάδα το κορμί του,
κι ο πόνος ήτανε γλυκός σαν τ' όραμα
της Λευτεριάς και της Αλήθειας.

Ερώτηση Β2

α) Να παρουσιάσετε το τραγικό γεγονός της θυσίας του Γρηγόρη Αυξεντίου, όπως αποτυπώνεται στα πιο πάνω ποιήματα, και να αναφέρετε το κοινό σύμβολο με το οποίο αποδίδεται το ολοκαύτωμα του ήρωα.

(μονάδες 7)

Ενδεικτική απάντηση:

Γεγονός Θυσίας: 6 μονάδες

Αποχαιρετισμός: (3 μονάδες, 1,5+1,5 για δύο στοιχεία από τα παρακάτω, η αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους είναι προαιρετική)

Το τραγικό γεγονός της θυσίας του Γρηγόρη Αυξεντίου παρουσιάζεται/ αποδίδεται ως:

- Η ενσυνείδητη απόφαση του αγώνα/θυσίας για την ελευθερία της πατρίδας, η οποία αποτελεί για τον ήρωα πράξη που καταξιώνει τη ζωή του και είναι ύψιστη έκφραση της αρετής ενός πολίτη πατριώτη, ενός ιδεολόγου και ανθρωπιστή συνοδοιπόρου στον κοινό αγώνα για την παγκόσμια αδελφοσύνη. / Πορεία του ήρωα προς την ελευθερία: Ξεκινώντας από τις βιολογικές ανάγκες, τον αγώνα επιβίωσης και της ατομικής ευτυχίας υπερβαίνει την καθημερινή έγνοια, (εσωτερική/ατομική ελευθερία), περνάει στο ξεσκλάβωμα της πατρίδας (εθνική ελευθερία) και τέλος, φτάνει στο ξεσκλάβωμα του κόσμου (πανανθρώπινη/οικουμενική διάσταση της ελευθερίας).

*«Κι έλεγα μέσα μου: δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς στην τσέπη,
μήτε το ψωμί και το φιλί, – δε φτάνει.*

Ο άνθρωπος είναι πιο τρανός απ' την καθημερινή την έγνοια του».

*«Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του,
από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα,
απ' το ξεσκλάβωμα της πατρίδας, στο ξεσκλάβωμα του κόσμου».*

- Η αγάπη για την πατρίδα και τον κόσμο που οπλίζει / γεμίζει ψυχικά τον ήρωα με μια υπέρτατη εσωτερική ευδαιμονία και τον οδηγεί στην αθανασία / αιωνιότητα.

«ώσπου να κλάψει μια νύχτα από αγάπη για όλο τον κόσμο»

- Η συνειδητοποίηση του χρέους του προς την πατρίδα, καταλήγει στην απόφαση του ήρωα ν' ανέβει στο βουνό για να πολεμήσει για την ελευθερία.

«Έτσι / άφησα σ' ένα χαντάκι τ' αμάξι μου. Πήρα τ' όπλο. Κι ανέβηκα στο βουνό.»

- Το ολοκαύτωμα του ήρωα, ο οποίος ενώ καίγεται, δροσίζεται, ενώ πεθαίνει, χαίρεται η ψυχή του και ακτινοβολεί φως. Δέχεται το φως του ήλιου και γίνεται ο ίδιος ήλιος - φως που με τις αχτίνες του αποτελεί παράδειγμα, πρότυπο ηρωισμού και αυτοθυσίας. Πράξη προσωπικής απελευθέρωσης/ λύτρωσης.

*«θα τον νιώσω δροσερό κωνσταντινάτο
να μου δροσίζει το καμένο στήθος, κι έτσι λίγο-λίγο
να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας.»*

«Ολοκαύτωμα στον Όλυμπο»: (3 μονάδες, 1,5+1,5 για δύο στοιχεία από τα παρακάτω, η αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους είναι προαιρετική)

Απεικόνιση του τραγικού γεγονότος:

- Ο ήρωας αλύγιστος μπροστά στον σωματικό πόνο του ολοκαυτώματος συνεχίζει να πολεμά και μέσα από τη θυσία του οδηγείται στην αθανασία / αιωνιότητα.

*«Λαμπάδα ανάβει το κορμί του /στην κατακόμβη του βουνού / μα πολεμά.»
«Φλόγες τυλίγουν την καρδιά του / μα αυτή χτυπά κι όλο χτυπά / με τον παλμό των αθανάτων»*

- Ο ήρωας ως συνεχιστής των διαχρονικών αγώνων των προγόνων του για την ελευθερία και καθοδηγούμενος από το παράδειγμά τους, με λεβεντιά, τόλμη και ανδρεία πολεμά για τα ιδανικά τού λαού του.

*««Με φωτοστέφανο στα εβένινα μαλλιά του
πλεγμένο με χρυσές αχτίδες
από της Ιστορίας τον προβολέα.»*

*Με μάτια που τρυπούσαν το σκοτάδι με τ' ακόντια
του Λεωνίδα, σε νέες Θερμοπύλες.»*

- Ξεπερνώντας τη γήινη υπόστασή του και έχοντας πλέον υπερφυσικές δυνάμεις τραντάζει το βουνό συθέμελα και δονεί την ατμόσφαιρα μαχόμενος για τις αξίες του.

*«Με μια καρδιά που χτυπώντας ανυπόταχτα
με το ρυθμό της αιωνιότητας,
τράνταζε το βουνό συθέμελα,
δονούσε την ατμόσφαιρα
με την ελληνική ιαχή:*

«Ελευθερία ή θάνατος».

- Ενώ καίγεται, δροσίζεται, ενώ πεθαίνει χαίρεται η ψυχή του και ακτινοβολεί φως. Ο ήρωας δέχεται τη φωτεινότητα και τη λάμψη του ήλιου και γίνεται ο ίδιος ήλιος-φως που με τις ακτίνες του αποτελεί παράδειγμα, πρότυπο ηρωισμού και αυτοθυσίας. Πράξη προσωπικής απελευθέρωσης / λύτρωσης

➤ «Κι άναβε σα λαμπάδα το κορμί του,
κι ο πόνος ήτανε γλυκός σαν τ' όραμα
της Λευτεριάς και της Αλήθειας».

Κοινό Σύμβολο: 1 μονάδα

- **Το μοτίβο του ήλιου / φωτός** (χρησιμοποιείται για να δηλώσει τη μετουσίωση του ήρωα από τη γήινη / φθαρτή του υπόσταση στην άφθαρτη / αθάνατη).

β) Να προσδιορίσετε **ένα (1)** κοινό εκφραστικό μέσο με το οποίο παρουσιάζεται η ηθική τελείωση του ήρωα. Να τεκμηριώσετε με αναφορές στο κάθε ποίημα.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

Εκφραστικό Μέσο (1 μονάδα)	Αποχαιρετισμός (1 μονάδα)	«Ολοκαύτωμα στον Όλυμπο» (1 μονάδα)
Εικόνα	<p>«Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του, ... στο ξεσκλάβωμα του κόσμου»</p> <p>«ώσπου να νιώσει, μπαίνοντας ίσα τον ουρανό, ... από αγάπη για όλο τον κόσμο»</p> <p>«είναι ο ίδιος ο ήλιος που θα τον νιώσω πάλι δροσερό, καθώς θα με περνάνε»</p> <p>«θα τον νιώσω δροσερό κωνσταντινάτο να μου δροσίζει το καμένο στήθος, κι έτσι λίγο-λίγο</p>	<p>«Φλόγες τυλίγουν την καρδιά του μα αυτή χτυπά κι όλο χτυπά με τον παλμό των αθανάτων»</p> <p>«Κι ενώ ένας ήλιος έγερνε στη δύση του, αυτός ο ήλιος του λαού, της λεβεντιάς και της ανδρείας, έγερνε στην ανατολή αιώνιας δόξας»</p> <p>«Με φωτοστέφανο στα εβένινα μαλλιά του πλεγμένο με χρυσές ακτίδες από της Ιστορίας τον προβολέα»</p>

	<p>να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας»</p>	<p>«Με μάτια που τρυπούσαν το σκοτάδι με τ' ακόντια του Λεωνίδα, σε νέες Θερμοπύλες»</p> <p>«Με μια καρδιά που χτυπώντας ανυπόταχτα με το ρυθμό της αιωνιότητας, τράνταζε το βουνό συθέμελα»</p>
Μεταφορά	<p>«Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του»</p> <p>«μπαίνοντας ίσα τον ουρανό»</p> <p>«ν' αχνίζει το φεγγάρι στον κόρφο του»</p> <p>«θα τον νιώσω δροσερό κωνσταντινάτο να μου δροσίζει το καμένο στήθος, κι έτσι λίγο-λίγο να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας»</p>	<p>«Φλόγες τυλίγουν την καρδιά του μα αυτή χτυπά κι όλο χτυπά με τον παλμό των αθανάτων»</p> <p>«αυτός ο ήλιος του λαού, της λεβεντιάς και της ανδρείας, έγερνε στην ανατολή αιώνιας δόξας»</p> <p>«Με φωτοστέφανο στα εβένινα μαλλιά του πλεγμένο με χρυσές αχτίδες από της Ιστορίας τον προβολέα»</p> <p>«Με μάτια που τρυπούσαν το σκοτάδι με τ' ακόντια του Λεωνίδα, σε νέες Θερμοπύλες»</p> <p>«Με μια καρδιά που χτυπώντας ανυπόταχτα με το ρυθμό της αιωνιότητας, τράνταζε το βουνό συθέμελα»</p>
Επανάληψη	<p>«κι έλεγα .../ κι έλεγα»</p> <p>«δε φτάνει το τραπέζι... δε φτάνει»</p> <p>«από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα»</p>	<p>«κι άναβε/ κι ήτανε/ κι ο πόνος»</p> <p>«μα αυτή χτυπά κι όλο χτυπά»</p>
Οξύμωρο	<p>«είναι ο ίδιος ο ήλιος...δροσερό κωνσταντινάτο»</p>	<p>«κι ο πόνος ήτανε γλυκός»</p>

B3.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Ιωάννου, «†13-12-43» (απόσπασμα)

Φτάνω στο σημείο να πω πως ίσως θα 'ταν καλύτερα να μην είχα πατήσει ποτέ μου σε κείνο τον τόπο της ομαδικής εκτελέσεως. Κι άλλες φορές έτυχε βέβαια να επισκεφθώ τόπους μαρτυρίου ή ομαδικής ταφής· η γη της πατρίδας μας είναι παραγεμισμένη με κόκαλα παλικαριών· μα ποτέ μου δεν τaráχτηκα και δεν έκλαψα τόσο, όσο αυτή τη φορά. Αυτό ασφαλώς έγινε, γιατί την ώρα που βρέθηκα εκεί, μια γυναίκα κι ένας άντρας, αδέρφια, άνοιξαν τον τάφο του μικρότερου αδελφού τους, που είχε εκτελεστεί πριν από είκοσι χρόνια. Πλησίασα, κι όταν κατάλαβα τι συνέβαινε, σιγοκάθισα πάνω στα πόδια μου σε μιαν άκρη. Και τώρα, που η ψυχή μου έχει κολλήσει εκεί, μου φαίνεται πως θα μείνω για πάντα, σαν ένα αγριόχορτο, καθισμένος δίπλα σε κείνο τον τάφο. Και μακάρι να γινόταν έτσι.

Τότε που πρωτοζύγωσα, το σκάψιμο με την αξίνα είχε προχωρήσει. Εξάλλου δεν τον είχαν θαμμένο καθόλου βαθιά. Μάλλον γυναίκες θα είχαν φροντίσει για την ταφή του. Σε λίγο, ένα ένα, άρχισαν να ξεφυτρώνουν τα κόκαλα. Ήταν κατακίτρινα, με λίγο καστανό χρώμα κολλημένο πάνω τους. Η γυναίκα, μ' ένα τσεμπέρι στο κεφάλι, σχεδόν γονατιστή, αφού τα ξέπλενε λίγο με κόκκινο κρασί, τ' αράδιαζε ευλαβικά μέσα σε μια κάσα χαρτονένια, απ' αυτές της αμερικάνικης βοήθειας. Σε όλα αυτά δεν υπήρχε τίποτα το αηδιαστικό ή το τρομαχτικό. Άλλωστε το παιδάκι ήταν δεκάξι χρονών όταν μαρτύρησε. Και πιστεύω, χωρίς αμφιβολία, πως θα έχει αγιάσει. Στο χώμα δίπλα ήταν μπηγμένο ένα κερί και στο θυμιατό σιγόκαιγε θυμίαμα. Ευωδίαζε όλος ο τόπος. Λέξη δεν έλεγαν, ούτε ακουγόταν κλάμα. Καταλάβαινα όμως πως τα μάτια τους τρέχαν, γι' αυτό έσκυψα το κεφάλι μου προς το χορτάρι και δεν προσπαθούσα, ούτε τολμούσα να τους κοιτάξω. Πολύ ήταν και που με άφηναν κοντά τους μια τέτοια ώρα.

Μονάχα όταν βρέθηκε το κρανίο, άκουσα τον αδελφό να λέει βραχνά: η χαριστική βολή. Ήταν μια μικρή τρύπα λίγο πιο πάνω απ' το μέτωπο. Είχα γίνει πια ένα με το χώμα, έτσι ένιωθα. Τώρα σκέφτομαι πως έπρεπε να προσκυνήσω, αν και είμαι τόσο ανάξιος. Κοίταζα συνεχώς ένα βραχάκι κοντά μου και τις λειχήνες του. Αυτό σίγουρα θα ήταν και τότε εδώ, και το παιδί θα το είδε· ίσως και να το ζήλεψε. Μπορεί να ήταν και κείνο το αρκετά μεγάλο δέντρο, αν και δεν αποκλείεται να έχει μεγαλώσει πιο γρήγορα, εφόσον βρήκε άφθονο λίπασμα από τόσο αίμα και τόσες εκατοντάδες κορμιά. Καλά θα ήταν να μπορούσε να μεταμορφώνεται ο άνθρωπος, όταν πέφτει σε μεγάλο κίνδυνο, ή ν' ανοίγει η γη και να τον κρύβει. Εγώ τουλάχιστο έτσι παρακαλούσα, όταν βρέθηκα σε κάτι τιποτένιους κινδύνους, που είναι ντροπή και να τους σκέφτομαι ακόμα. Πάντως, θυμούμαι πως εκείνες τις στιγμές λάτρευα και πρόσεχα, όσο ποτέ, τα άψυχα, αλλά και τα έντομα και τα φυτά και τα πουλιά. Σ' αυτό ακριβώς στηρίζομαι και πιστεύω πως έτσι θα 'νιωσε κι αυτός εκείνη την ώρα. Εξάλλου ήταν της ηλικίας μου. Δεν είναι δυνατό να διαφέρω και τόσο πολύ απ' τους άλλους. Άνθρωπος είμαι και εγώ. Κι όμως η κάποια διαφορά είναι που με καίει.

[...]

Ερώτηση Β3

Να αναφέρετε ποια αξία έχει για τον αφηγητή το νεκρό σώμα του δεκαεξάχρονου παιδιού και να παρουσιάσετε **τρία (3)** στοιχεία από το κείμενο που επιβεβαιώνουν την οπτική του.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση

- Ιερή αξία: θεωρεί ότι έχει αγιάσει, θρησκευτική ευλάβεια, δέος, σεβασμός, ταπείνωση μπροστά στο μεγαλείο του νεκρού...
- Συναισθηματική αξία: αποτελεί την αιτία για την έντονη φόρτιση του αφηγητή, τον συγκλονισμό του, τη βαθύτατη συγκίνηση και ταραχή του, τη συντριβή του, την αναξιότητά του, τις ενοχές, τις τύψεις και τη ντροπή του...
- Ηρωική αξία: σπουδαιότητα της θυσίας, δέος, σεβασμός, ταπείνωση μπροστά στο μεγαλείο του νεκρού...

(2 μονάδες για οποιοδήποτε σημείο)

Παρουσίαση-Τεκμηρίωση: (3 × 2 μονάδες = 6 μονάδες)

Απλή αναφορά σε στοιχεία από το κείμενο (3 × 1= 3 μονάδες), για την παρουσίαση - τεκμηρίωση θα δίνεται το σύνολο των μονάδων (3 × 2= 6 μονάδες)

- «Θα προτιμούσα να μην είχα επισκεφθεί τον τόπο της ομαδικής εκτελέσεως»
- «Και πιστεύω, χωρίς αμφιβολία, πως θα έχει αγιάσει»
- «Τίποτα το αηδιαστικό ή το τρομακτικό» / «Άλλωστε το παιδάκι ήταν δεκάξι χρονών όταν μαρτύρησε» / «Ευωδίαζε όλος ο τόπος» / «Έπρεπε να προσκυνήσω»
- «ποτέ μου δεν ταραχτήκα και δεν έκλαψα τόσο»
- «η ψυχή μου έχει κολλήσει εκεί»
- «Είχα γίνει πια ένα με το χώμα»
- «έπρεπε να προσκυνήσω, αν και είμαι τόσο ανάξιος»
- «ούτε τολμούσα να τους κοιτάξω. Πολύ ήταν και που με άφηναν κοντά τους μια τέτοια ώρα.»
- «Κι όμως η κάποια διαφορά είναι που με καίει.»

Οποιαδήποτε άλλη φράση ή χωρίο του αποσπάσματος που τεκμηριώνει την οπτική του αφηγητή θεωρείται ορθή.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ